

Bruksela, 11 grudnia 2008 r.

S407/08

Sprawozdanie na temat wdrażania europejskiej strategii bezpieczeństwa

– utrzymanie bezpieczeństwa w zmieniającym się świecie –

Streszczenie

Pięć lat po przyjęciu europejskiej strategii bezpieczeństwa (ESB) przed Unią Europejską stoją większe obowiązki niż kiedykolwiek w jej dotychczasowej historii.

UE pozostaje opoką stabilności. Rozszerzenie Unii rozprzestrzeniło demokrację i pomyślność na całym naszym kontynencie. Bałkany zmieniają się na lepsze. Nasza polityka sąsiedztwa stworzyła silne ramy, w których rozwijają się nasze stosunki z partnerami na Południu i na Wschodzie, czemu nowy wyraz dają obecnie Unia dla Śródziemnomorza i partnerstwo wschodnie. Od roku 2003 UE coraz częściej skutecznie przyczynia się do rozwiązywania sytuacji kryzysowych i konfliktowych, np. w Afganistanie i Gruzji.

A jednak, dwadzieścia lat od zakończenia zimnej wojny Europa stoi przed coraz bardziej złożonymi zagrożeniami i wyzwaniem.

Konflikty na Bliskim Wschodzie i w innych częściach świata pozostają nierozwiązane, inne wybuchają, także w naszym sąsiedztwie. Przez niewydolność struktur państwa cierpi nasze bezpieczeństwo – wskutek przestępczości, nielegalnej imigracji i – od niedawna – piractwa. Rozwój terroryzmu i zorganizowanej przestępczości doprowadził do powstania nowej groźby, kryjącej się również wewnątrz naszych społeczeństw. Irański program jądrowy jest już mocno zaawansowany, co stanowi zagrożenie dla stabilności w regionie i dla całego systemu nieproliferaacji.

Globalizacja przyniosła nowe szanse. Dynamiczny wzrost gospodarczy w krajach rozwijających się, wśród których wiodą Chiny, wyzwolił miliony ludzi z ubóstwa. Ale globalizacja spowodowała również, że zagrożenia są bardziej złożone i wzajemnie ze sobą powiązane. Główne arterie naszego społeczeństwa – takie jak systemy informatyczne i dostawy energii – są bardziej narażone na uszkodzenia. Globalne ocieplenie i pogarszający się stan środowiska zmieniają oblicze naszej planety. Ponadto globalizacja przyspiesza przemieszczanie się centrów władzy i odsłania zróżnicowanie systemów wartości. Ostatnie wstrząsy finansowe zachwiały zarówno rozwiniętymi, jak i rozwijającymi się gospodarkami.

Europa stanie na wysokości tych nowych wyzwań, jak robiliśmy to już w przeszłości.

Posługując się niespotykanym gdzie indziej arsenałem instrumentów, UE już przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa na świecie. Działaliśmy na rzecz budowy bezpieczeństwa ludzi przez ograniczanie ubóstwa i nierówności, wspieranie dobrych rządów i praw człowieka, pomoc rozwojową oraz eliminowanie pierwotnych przyczyn konfliktu i braku bezpieczeństwa. UE jest w dalszym ciągu największym darczyńcą dla krajów będących w potrzebie. Aby osiągnąć trwałą stabilizację potrzebne jest długoterminowe zaangażowanie.

W ciągu ostatniego dziesięciolecia europejska polityka bezpieczeństwa i obrony, jako integralna część wspólnotowej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, pozwoliła na zgromadzenie doświadczeń i zdolności; w tym czasie wysłano ponad 20 misji w odpowiedzi na różne kryzysy, od misji budowania pokoju po tsunami w Acehie do ochrony uchodźców w Czadzie.

Osiągnięcia te są wynikiem charakterystycznego europejskiego podejścia do polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Ale nie można popadać w samozadowolenie. Aby zapewnić nasze bezpieczeństwo i sprostać oczekiwaniom naszych obywateli, musimy być gotowi nadawać kształt rzeczywistości. Oznacza to, że nasze myślenie musi stać się bardziej strategiczne, a my sami musimy stać się bardziej skuteczni i widoczni na świecie. Największe sukcesy odnosimy, kiedy nasze działania są spójne i podejmowane na czas, a za podstawę mają odpowiednie możliwości i nieustające poparcie społeczne.

Trwałe rozwiązania konfliktów muszą być wypracowywane we współpracy wszystkich tych podmiotów regionalnych, dla których wspólnym celem jest pokój. Suwerenne rządy muszą wziąć odpowiedzialność za konsekwencje swoich działań i wspólnie odpowiadać za ochronę społeczności przed ludobójstwem, zbrodniami wojennymi, czystkami etnicznymi i zbrodniami przeciwko ludzkości.

Ważne jest, aby państwa przestrzegały fundamentalnych zasad karty ONZ oraz zasad i zobowiązań podjętych w ramach OBWE. Musimy jednoznacznie stwierdzić, że zasady poszanowania suwerenności, niezawisłości i integralności terytorialnej państw oraz pokojowego rozwiązywania konfliktów nie podlegają negocjacji. Nie można pozwolić, aby spory terytorialne były gdziekolwiek rozwiązywane przy pomocy gróźb lub wykorzystania siły zbrojnej.

Na szczeblu globalnym Europa musi przewodzić odnowie multilateralnego ładu. Na szczycie systemu międzynarodowego stoi ONZ. Cokolwiek UE uczyniła w dziedzinie bezpieczeństwa, było powiązane z celami ONZ. Jest to wyjątkowy moment, aby odnowić multilateralizm we współpracy ze Stanami Zjednoczonymi i naszymi partnerami na całym świecie. Dla Europy partnerstwo transatlantyckie pozostaje niezastąpionym fundamentem, opartym na wspólnej historii i odpowiedzialności. Unia Europejska i NATO muszą pogłębić swoje partnerstwo strategiczne, aby lepiej współpracować w dziedzinie zarządzania kryzysowego.

W ciągu ostatnich pięciu lat UE poczyniła zdecydowane postępy. Jesteśmy uznawani za ważny element w dziele tworzenia lepszego świata. Ale niezależnie od wszelkich osiągnięć realizacja ESB cały czas trwa. Abyśmy mogli wykorzystać swój potencjał musimy *jeszcze bardziej zwiększyć nasze zdolności, być jeszcze bardziej spójni i bardziej aktywni.*

Wprowadzenie

W grudniu 2003 roku Rada Europejska przyjęła europejską strategię bezpieczeństwa. Po raz pierwszy ustalono w niej zasady i określono wyraźne cele w zakresie realizacji interesów bezpieczeństwa UE w oparciu o nasze podstawowe wartości. Strategia ta jest kompleksowa i pozostaje w pełni aktualna.

Niniejsze sprawozdanie nie zastępuje ESB, ale ją wzmacnia. Stwarza ono okazję do przeanalizowania, co nam się udało osiągnąć w praktyce i co można zrobić, aby usprawnić realizację ESB.

I. GLOBALNE WYZWANIA I GŁÓWNE ZAGROŻENIA

W ESB określono szereg zagrożeń i wyzwań dla naszych interesów bezpieczeństwa. Po pięciu latach żadne z nich nie znikły; niektóre stały się znaczniejsze, a wszystkie – bardziej złożone.

Rozprzestrzenianie broni masowego rażenia

Proliferacja, zarówno z udziałem państw jak i terrorystów, została w ESB uznana za „potencjalne największe zagrożenie bezpieczeństwa UE”. Ryzyko to wzrosło w ciągu ostatnich pięciu lat, co wywarło presję na struktury multilateralne. Wprawdzie Libia wycofała się z programu BMR, ale Iran i Korea Północna muszą sobie jeszcze zasłużyć na zaufanie społeczności międzynarodowej. Ponowny wzrost zainteresowania cywilnym wykorzystaniem energii jądrowej, który prawdopodobnie nastąpi w nadchodzących dziesięcioleciach, stworzy również wyzwania dla systemu nieprolifracji, o ile nie będą mu towarzyszyły odpowiednie środki zabezpieczające.

UE działała bardzo aktywnie na forach międzynarodowych na podstawie strategii BMR przyjętej w roku 2003; była także obecna w pierwszej linii w międzynarodowych działaniach związanych z irańskim programem jądrowym. Strategia kładzie nacisk na zapobieganie – realizowane za pomocą działań w ramach ONZ i układów multilateralnych, jako znaczący darczyńca i we współpracy z państwami trzecimi i organizacjami regionalnymi w celu wzmocnienia ich zdolności zapobiegania proliferacji.

Powinniśmy kontynuować to podejście, podejmując działania polityczne i finansowe. Bardzo duże znaczenie będzie miał pomyślny wynik konferencji przeglądowej traktatu o nierozprzestrzenianiu BMR, która odbędzie się w roku 2010, a której celem będzie w szczególności wzmocnienie systemu nieprolifracji. Dołożymy starań, aby zagwarantować, że konferencja ta w sposób wyważony, skuteczny i konkretny przeanalizuje środki służące takim celom, jak: intensyfikacja międzynarodowych wysiłków przeciw proliferacji, rozbrojenie oraz zapewnienie odpowiedzialnego wypracowywania pokojowych zastosowań energii jądrowej przez kraje, które tego pragną.

Dalsze prace potrzebne są również w kwestiach szczegółowych, w tym: wsparcia UE dla multilateralnego podejścia do cyklu życia paliw jądrowych; przeciwdziałania finansowaniu proliferacji; środków bezpieczeństwa biologicznego i ochrony biologicznej; ograniczenie rozprzestrzeniania systemów przenoszenia broni, w szczególności pocisków balistycznych. Należy rozpocząć negocjacje międzynarodowego traktatu zabraniającego produkcji materiałów rozszczepialnych dla broni jądrowej.

Terroryzm i przestępczość zorganizowana

Terroryzm, w Europie i na całym świecie, pozostaje jednym z największych zagrożeń dla naszego życia. W Madrycie i Londynie miały miejsce ataki, gdzie indziej zostały udaremnione, a na naszym własnym kontynencie coraz większą rolę odgrywają grupy wyrosłe na rodzimym gruncie. Zorganizowana przestępczość w dalszym ciągu stwarza zagrożenie dla naszych społeczeństw przez handel narkotykami, ludźmi i uzbrojeniem, a także oszustwa międzynarodowe i pranie brudnych pieniędzy.

Od roku 2003 UE osiągnęła postępy w zwalczaniu obu problemów, wykorzystując dodatkowe środki wewnątrz Unii w ramach programu haskiego z roku 2004 i nową strategię dotyczącą zewnętrznego wymiaru WSiSW przyjętą w roku 2005. Środki te ułatwiły prowadzenie transgranicznych dochodzeń i koordynację stawiania przed sądem. Strategia antyterrorystyczna UE, również pochodząca z roku 2005, opiera się na poszanowaniu praw człowieka i prawa międzynarodowego. Jej podejście jest czterotorowe: zapobieganie radykalizacji i rekrutacji oraz czynnikom leżącym u ich podstaw; ochrona potencjalnych celów; ściganie terrorystów; oraz reagowanie na skutki ataku. Choć największe znaczenie mają działania na szczeblu krajowym, mianowanie koordynatora ds. zwalczania terroryzmu było istotnym krokiem na szczeblu europejskim.

W UE zrobiliśmy wiele, aby chronić nasze społeczeństwa przed terroryzmem. Wykorzystując jako podstawę istniejące rozwiązania, takie jak uzgodnienia dotyczące koordynacji działań w sytuacjach kryzysowych i mechanizm ochrony ludności, powinniśmy usprawnić środki koordynacji w razie poważnych incydentów terrorystycznych, w szczególności wykorzystujących materiały chemiczne, radiologiczne, jądrowe i biologiczne. Potrzebne są dalsze prace w zakresie finansowania terroryzmu, a także skuteczna i kompleksowa polityka UE dotycząca wymiany informacji, uwzględniająca odpowiednio wymogi ochrony danych osobowych.

Musimy również zrobić więcej, aby przeciwdziałać radykalizacji postaw i rekrutacji, zwracając uwagę na ekstremistyczne ideologie i eliminując dyskryminację. Istotną rolę do odegrania ma dialog międzykulturowy, prowadzony na takich forach jak Sojusz Cywilizacji.

W zakresie przestępczości zorganizowanej należy pogłębić istniejące partnerstwa w naszym sąsiedztwie i z głównymi partnerami oraz w ramach ONZ, przez zwrócenie uwagi na przemieszczanie się osób oraz współpracę policyjną i sądową. Fundamentalne znaczenie ma wprowadzanie w życie istniejących instrumentów ONZ w dziedzinie przestępczości. Powinniśmy jeszcze bardziej zacieśnić nasze partnerstwo antyterrorystyczne ze Stanami Zjednoczonymi, w tym również w dziedzinie wymiany i ochrony danych. Powinniśmy również wzmocnić zdolności naszych partnerów w Azji Wschodniej, Afryce i wśród naszych południowych sąsiadów. UE powinna wspierać wysiłki multilateralne, przede wszystkim w ramach ONZ.

Musimy lepiej łączyć wymiar wewnętrzny i zewnętrzny. We wszystkich agencjach, na szczeblu krajowym i europejskim, potrzebne są większa koordynacja, przejrzystość i elastyczność. Ustalono to już pięć lat temu w ESB. Postęp okazał się powolny i niepełny.

Cyberbezpieczeństwo

Nowoczesne gospodarki w dużym stopniu zależą od krytycznej infrastruktury, w tym transportu, łączności i dostaw energii, ale również – od Internetu. Przyjęta w roku 2006 strategia UE na rzecz bezpiecznego społeczeństwa informacyjnego w Europie zwraca uwagę na problem przestępczości internetowej. Jednakże ataki skierowane na prywatne lub rządowe systemy informatyczne w państwach członkowskich UE nadały mu nowy wymiar, jako potencjalnej nowej broni ekonomicznej, politycznej i wojskowej.

W obszarze tym konieczne są dalsze prace w celu przeanalizowania możliwości przyjęcia kompleksowego podejścia unijnego, podniesienia poziomu świadomości i zacieśnienia współpracy międzynarodowej.

Bezpieczeństwo energetyczne

Obawy dotyczące uzależnienia od dostaw energii zwiększyły się w ciągu ostatnich pięciu lat. Spadająca produkcja w obrębie Europy oznacza, że do roku 2030 do 75% naszej ropy i gazu trzeba będzie importować. Dostawy będą pochodzić z ograniczonej liczby krajów, z których wiele stoi w obliczu zagrożeń dla swojej stabilności. Stoimy zatem w obliczu szerokiej gamy wyzwań dla bezpieczeństwa, które wymagają odpowiedzialności i solidarności od wszystkich państw członkowskich.

Naszą reakcję musi stanowić polityka energetyczna UE, która łączy w sobie aspekt zewnętrzny i wewnętrzny. Jej główne elementy przedstawiono we wspólnym sprawozdaniu Wysokiego Przedstawiciela i Komisji z czerwca 2006 roku. Wewnątrz Europy potrzebujemy bardziej zunifikowanego rynku energii o większej łączności wewnętrznej; trzeba także poświęcić szczególną uwagę krajom najbardziej odizolowanym oraz opracować metody radzenia sobie z kryzysem w przypadku tymczasowych przerw w dostawach.

Niezbędna jest większa dywersyfikacja paliw, źródeł dostaw oraz tras przesyłu, jak również dobre rządy, poszanowanie praworządności i inwestycje w państwach pochodzenia. Polityka UE wspiera te założenia przez zaangażowanie w Azji Środkowej, na Kaukazie i w Afryce, a także za pośrednictwem partnerstwa wschodniego i Unii dla Śródziemnomorza. Energia stanowi ważny czynnik w stosunkach UE z Rosją. Nasza polityka powinna obejmować trasy przesyłu, także przez Turcję i Ukrainę. Wraz z naszymi partnerami, w tym z Chinami, Indiami, Japonią i USA powinniśmy propagować energię ze źródeł odnawialnych, technologie niskoemisyjne i efektywność energetyczną, wraz z przejrzystymi i dobrze regulowanymi rynkami światowymi.

Zmiany klimatyczne

W 2003 roku w ESB określono implikacje zmian klimatycznych dla bezpieczeństwa. Pięć lat później kwestia ta stała się bardziej pilna. W marcu 2008 roku Wysoki Przedstawiciel i Komisja przedstawili na forum Rady Europejskiej sprawozdanie, w którym zmiany klimatyczne określono jako „czynnik zwielokrotniający zagrożenia”. Klęski żywiołowe, degradacja środowiska i konkurowanie o zasoby zaostrzają konflikty, zwłaszcza w sytuacjach ubóstwa i wzrostu liczby ludności, co rodzi skutki w zakresie humanitarnym, zdrowotnym, politycznym i bezpieczeństwa, w tym większą migrację. Zmiany klimatyczne mogą także prowadzić do sporów o trasy handlowe, strefy morskie i uprzednio niedostępne zasoby.

Polepszyliśmy nasze możliwości w zakresie zapobiegania konfliktom i zarządzania kryzysowego, ale trzeba poprawić zdolności analityczne oraz możliwości wczesnego ostrzegania. UE nie może zrobić tego sama. Musimy pogłębić współpracę z krajami najbardziej narażonymi na ryzyko, wzmacniając ich zdolność do radzenia sobie z nim. Niezbędna będzie współpraca międzynarodowa z ONZ i organizacjami regionalnymi.

II. BUDOWANIE STABILNOŚCI W EUROPIE I POZA NIA

Na naszym kontynencie rozszerzenie UE jest nadal znaczącą siłą napędową stabilności, pokoju i reform.

W przypadku Turcji negocjacje rozpoczęły się w roku 2005 i od tego czasu otwarto liczne rozdziały. Postęp na Bałkanach Zachodnich jest stały, choć powolny. Negocjacje z Chorwacją w sprawie przystąpienia są na zaawansowanym etapie. Była Jugosłowiańska Republika Macedonii uzyskała status kandydata. Umowy o stabilizacji i stowarzyszeniu podpisano z pozostałymi państwami Bałkanów Zachodnich. Serbia jest bliska spełnienia wszystkich warunków na drodze do pogłębienia stosunków z UE. UE nadal odgrywa wiodącą rolę w Bośni i Hercegowinie, lecz pomimo postępów, potrzeba więcej działania ze strony przywódców politycznych, by przezwyciężyć blokady stojące na drodze reform.

W Kosowie rozmieszczamy misję EULEX – naszą dotychczas największą misję cywilną w ramach EPBiO – i nadal będziemy udzielać znacznego wsparcia gospodarczego. W całym regionie niezastąpione są współpraca i stosunki dobrosąsiedzkie.

W naszym interesie leży to, aby kraje z nami graniczące były dobrze rządzone. Uruchomiona w 2004 roku europejska polityka sąsiedztwa (EPS) wspiera ten proces. Na wschodzie uczestniczą w niej wszystkie kwalifikujące się kraje z wyjątkiem Białorusi, wobec której podejmujemy obecnie kroki w tym kierunku.

W przypadku Ukrainy posunęliśmy się dalej i opracowaliśmy daleko idący układ o stowarzyszeniu, który jest bliski sfinalizowania. Niedługo rozpoczniemy negocjacje z Republiką Mołdowy na temat podobnej umowy. Synergię czarnomorską uruchomiono z zamiarem uzupełnienia polityk dwustronnych UE prowadzonych w tym szczególnie ważnym dla Europy regionie.

Powstały nowe obawy co do tzw. „zamrożonych konfliktów” u naszych wschodnich sąsiadów. Sytuacja w Gruzji dotycząca Abchazji i Południowej Osetii pogorszyła się, co doprowadziło do konfliktu zbrojnego między Rosją a Gruzją w sierpniu 2008 r. UE przewodziła reakcji międzynarodowej wykorzystując mediację między stronami, pomoc humanitarną, cywilną misję nadzoru i istotne wsparcie finansowe. Nasze zaangażowanie będzie kontynuowane, przy czym UE będzie przewodziła procesowi genewskiemu. Pojawiły się perspektywy ewentualnego zażegnania konfliktu o Naddniestrze będące wynikiem czynnego udziału UE w formacie negocjacji 5+2 oraz misji UE na rzecz wspomagania na granicach.

Basen Morza Śródziemnego – obszar szczególnego znaczenia i możliwości dla Europy – nadal przedstawia sobą złożone wyzwania, takie jak niedostateczne reformy polityczne i nielegalna migracja. UE i kilku partnerów śródziemnomorskich, zwłaszcza Izrael i Maroko, pracują nad pogłębieniem stosunków dwustronnych. EPS utrzymała reformy pierwotnie rozpoczęte w ramach procesu barcelońskiego w roku 1995, ale konflikty regionalne w połączeniu z rosnącym radykalizmem nadal powodują niestabilność.

UE odgrywała wiodącą rolę w staraniach na rzecz osiągnięcia ugody na Bliskim Wschodzie przez swój udział w kwartecie, współpracę z Izraelem i Autonomią Palestyńską, Ligą Arabską i z innymi partnerami regionalnymi. UE bierze czynny udział w procesie z Annapolis, który zmierza do znalezienia rozwiązania polegającego na współistnieniu dwóch państw, i udziela stałego wsparcia finansowego i budżetowego Autonomii Palestyńskiej; tej ostatniej udziela także wsparcia w zakresie tworzenia zdolności, m.in. wysyłając w teren ekspertów z dziedziny sądownictwa, policji i zarządzania granicami. W Libanie państwa członkowskie wspierają w istotny sposób misję pokojową UNIFIL. W przypadku Iraku UE wspierała proces polityczny, odbudowę i praworządność, także za pośrednictwem misji EUJUST LEX.

Od roku 2003 Iran stanowi coraz poważniejszy powód do obaw. Irański program jądrowy był przedmiotem kolejnych rezolucji RB ONZ i MAEA. Rozwinięcie jądrowej zdolności militarnej stanowiłoby niedopuszczalne zagrożenie dla bezpieczeństwa UE. Unia, przy udziale USA, Chin i Rosji prowadziła dwutorowe podejście łączące dialog z rosnącym naciskiem. Wysoki Przedstawiciel przekazał Iranowi szeroko zakrojoną ofertę odbudowy zaufania do społeczności międzynarodowej i udziału w niej. Jeżeli zamiast tego program jądrowy będzie kontynuowany, rosła będzie potrzeba opracowania dodatkowych środków wspierających proces ONZ. Jednocześnie potrzebujemy współpracować z państwami regionu, w tym z krajami Zatoki Perskiej, w celu tworzenia bezpieczeństwa w regionie.

W ESB stwierdzono, że Europa posiada interesy w zakresie bezpieczeństwa poza jej bezpośrednim sąsiedztwem. W tym zakresie Afganistan jest szczególnym powodem do niepokoju. Europa ma długoterminowe zobowiązanie na rzecz przywrócenia temu krajowi stabilności. Państwa członkowskie UE mają znaczący udział w misji NATO, a UE jest zaangażowana na wszystkich szczeblach na rzecz dobrych rządów i rozwoju. Rozszerzana jest także misja policyjna UE. Starania te nie przyniosą pozytywnych skutków bez pełnego zaangażowania ze strony Afganistanu i wsparcia państw sąsiednich, zwłaszcza Pakistanu, lecz także Indii, państw Azji Środkowej i Iranu. Pozytywną pozycją bilansu w regionie były w ostatnich latach lepsze perspektywy dobrych stosunków między Indiami a Pakistanem.

Powiązanie bezpieczeństwa i rozwoju

W ESB z 2003 roku oraz w europejskim konsensusie w sprawie rozwoju z 2005 roku przyznano, że bez pokoju i bezpieczeństwa nie można osiągnąć zrównoważonego rozwoju, a bez rozwoju i bez zwalczenia ubóstwa nie będzie trwałego pokoju. Zagrożenia dla zdrowia publicznego, zwłaszcza pandemie, jeszcze bardziej podważają rozwój. Prawa człowieka są podstawową częścią tego równania. W wielu strefach konfliktu lub strefach pokonfliktowych musimy zaradzić przerażającemu stosowaniu przemocy seksualnej jako metody zastraszania i terroru. Niezbędne jest skuteczne wykonywanie rezolucji nr 1820 RB ONZ w sprawie przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych.

Konflikt jest często powiązany z niestabilnym państwem. Kraje takie jak Somalia są uwięzione w błędnym kole złych rządów i nawracającego konfliktu. Staraliśmy się to przełamać, zarówno za pośrednictwem pomocy w rozwoju, jak i środków zapewniających lepsze bezpieczeństwo. Reforma sektora bezpieczeństwa i rozbrojenie, demobilizacja i ponowna integracja są głównymi elementami pokonfliktowej stabilizacji i odbudowy i były naczelnymi celami naszych misji w Gwinei-Bissau i w DR Kongo. Działania takie mają największą szansę powodzenia, gdy są prowadzone w partnerstwie ze społecznością międzynarodową i z miejscowymi zainteresowanymi stronami.

U podstaw konfliktu leży często bezwzględna eksploatacja zasobów naturalnych. Dostęp do wody i surowców wywołuje napięcia, które wymagają wielostronnych rozwiązań. Proces z Kimberley i Inicjatywa Jawności w Przemysle Wydobywczym stanowią innowacyjny sposób rozwiązania tego problemu.

Piractwo

W ESB podkreślono piractwo jako nowy wymiar przestępczości zorganizowanej. Jest ono także wynikiem niewydolności państwa. 90% handlu w gospodarce światowej odbywa się drogą morską. Piractwo na Oceanie Indyjskim i w Zatoce Adeńskiej sprawiło, że kwestia ta stała się ostatnio bardziej pilna; wpłynęło ono także na dostawy pomocy humanitarnej do Somalii. Reakcja UE obejmowała misję ATALANTA – pierwszą naszą misję morską w ramach EPBiO prowadzoną wraz z innymi krajami dotkniętymi piractwem i z podmiotami międzynarodowymi, w tym NATO – której zadaniem było odstraszenie działalności pirackiej u wybrzeży Somalii.

Broń strzelecka i lekka (BSiL), amunicja kasetowa i miny przeciwpiechotneK

W roku 2005 Rada Europejska przyjęła strategię UE mającą na celu zwalczanie nielegalnego gromadzenia BSiL i amunicji do niej oraz handlu nimi. W ramach wykonywania tej strategii UE wspiera program działań ONZ w tej dziedzinie. UE nadal będzie opracowywać działania mające na celu zwalczanie zagrożeń, jakie stanowi nielegalna BSiL.

UE udzieliła znaczącego poparcia koncepcji międzynarodowego traktatu o handlu bronią i postanowiła wesprzeć proces prowadzący do przyjęcia traktatu. UE ma także znaczący udział w działaniach przeciwko minom. Unia czynnie popierała i propagowała na świecie konwencję ottawską o zakazie stosowania min przeciwpiechotnych. Konwencja z Oslo o amunicji kasetowej, uzgodniona w Dublinie w maju 2008 roku, stanowi ważny krok naprzód w reagowaniu na problemy humanitarne powodowane przez ten rodzaj amunicji, który jest przyczyną niepokoju dla wszystkich państw członkowskich UE. Przyjęcie na forum ONZ protokołu w sprawie tego rodzaju amunicji, w sposób angażujący wszystkie państwa dysponujące znaczącą siłą militarną, stanowiłby ważny krok naprzód.

III. EUROPA W ZMIENIAJĄCYM SIĘ ŚWIECIE

Aby reagować na zmiany warunków bezpieczeństwa, musimy być bardziej skuteczni – zarówno we współpracy z sobą nawzajem, jak i z sąsiadami oraz na całym świecie.

A. Europa bardziej skuteczna i o większych zdolnościach

Nasz możliwości w zakresie sprostania wyzwaniom zmieniały się w ciągu ostatnich pięciu lat i nadal muszą podlegać zmianom. Musimy wzmacniać naszą spójność poprzez lepszą instytucjonalną koordynację i bardziej strategiczne podejmowanie decyzji. Postanowienia traktatu z Lizbony stanowią ramy, które to umożliwiają.

Wczesne zapobieganie zagrożeniom u źródeł musi znajdować się w centrum naszego podejścia. Budowanie pokoju i długoterminowe zmniejszanie ubóstwa mają podstawowe znaczenie w tym zakresie. Każda sytuacja wymaga spójnego wykorzystanie naszych instrumentów, w tym współpracy politycznej, dyplomatycznej, rozwojowej, humanitarnej, w zakresie reakcji na sytuacje kryzysowe, gospodarczej i handlowej, a także zarządzania kryzysami cywilnymi i wojskowymi. Powinniśmy także zwiększyć nasze zdolności w zakresie dialogu i mediacji. Specjaliści przedstawiciele UE sprawiają, że UE wywiera wpływ w różnych regionach objętych konfliktami. Społeczeństwo obywatelskie i organizacje pozarządowe odgrywają istotną rolę jako podmioty działań i partnerzy w działaniu. Nasze misje w zakresie monitorowania wyborów, prowadzone pod kierownictwem posłów do Parlamentu Europejskiego, również wnoszą istotny wkład.

Sukces EPBiO jako integralnej części wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa jest odzwierciedleniem tego, że istnieje coraz większe zapotrzebowanie na naszą pomoc. Nasza misja w Gruzji wykazała, co można osiągnąć, jeśli działamy wspólnie i istnieje niezbędna wola polityczna. Jednak im bardziej skomplikowanym wyzwaniom musimy sprostać, tym bardziej musimy być elastyczni. Musimy określić priorytety w zakresie zobowiązań i dostosować je do zasobów. Grupy bojowe i cywilne zespoły reagowania zwiększyły nasze zdolności szybkiego reagowania.

Kluczowe są odpowiednie i skuteczne struktury dowodzenia i sztaby. Należy wzmocnić nasze zdolności w zakresie łączenia wiedzy cywilnej i wojskowej począwszy od powstawania koncepcji misji, przez fazę planowania aż do realizacji. Rozwijamy ten aspekt EPBiO poprzez tworzenie odpowiednich struktur administracyjnych, mechanizmów finansowych i systemów. Można również ulepszyć szkolenia, korzystając z Europejskiego Kolegium Bezpieczeństwa i Obrony oraz nowego europejskiego systemu wymiany młodych oficerów wzorowanego na programie Erasmus.

Do głównego nurtu działań podejmowanych w tej dziedzinie, także w ramach misji EPBiO, należy nadal włączać kwestie praw człowieka poprzez podejście opierające się na jednostce ludzkiej spójne z koncepcją bezpieczeństwa człowieka. UE uznaje rolę kobiet w budowaniu pokoju. Skuteczna realizacja rezolucji 1325 Rady Bezpieczeństwa ONZ w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz rezolucji 1612 Rady Bezpieczeństwa ONZ w sprawie dzieci w konfliktach zbrojnych ma podstawowe znaczenie w tym kontekście.

Jeśli chodzi o misje cywilne, musimy być w stanie skupiać wyszkolony personel dysponujący różnymi umiejętnościami i wiedzą, szybko go rozmieszczać i długo utrzymywać na miejscu. Potrzebna jest pełna interoperacyjność między krajowymi kontyngentami. Wspierając ten cel, państwa członkowskie zobowiązały się przygotować krajowe strategie udostępniania ekspertów i uzupełniać je bardziej mobilnym personelem wsparcia misji, także w zakresie zagadnień związanych z budżetem i zamówieniami. Sposoby udostępniania i zamawiania sprzętu powinny być bardziej skuteczne w celu terminowego rozpoczęcia misji.

Jeśli chodzi o misje wojskowe, musimy nadal wzmacniać nasze starania w zakresie zwiększania zdolności, a także wzajemną współpracę i uzgodnienia w zakresie podziału obciążeń. Doświadczenie podpowiada nam potrzebę prowadzenia dalszych prac, szczególnie w zakresie kluczowych zdolności, takich jak transport lotniczy w nagłych wypadkach, helikoptery, potencjał kosmiczny i obserwacja morza (bardziej szczegółowo przewidziano to w deklaracji w sprawie zwiększenia zdolności). Wysiłki te muszą być wspierane przez konkurencyjny i silny przemysł obronny w całej Europie, a także większe inwestycje w badania i rozwój. Od roku 2004 Europejska Agencja Obrony z sukcesem prowadzi te działania i powinna nadal je kontynuować.

B. Zwiększenie wspólnych działań z sąsiadami

EPS zwiększyła poszczególne stosunki dwustronne z UE. W procesie tym należy obecnie zbudować integrację regionalną.

Unia dla Śródziemnomorza, zainicjowana w lipcu 2008 r., wyznacza w polityce nowy moment, by osiągnąć ten cel z naszymi południowymi partnerami, dzięki realizacji kompleksowego planu prac, w tym w zakresie bezpieczeństwa morskiego, energii, wody i migracji. Ważny element będzie stanowić sprostanie zagrożeniom w zakresie bezpieczeństwa, takim jak terroryzm.

Partnerstwo wschodnie przewiduje prawdziwą zmianę w stosunkach z naszymi wschodnimi sąsiadami, w których znacznie większego znaczenia nabiorą stosunki polityczne, gospodarcze i handlowe. Celem jest wzmocnienie dobrobytu i stabilności w tych państwach, a jednocześnie bezpieczeństwa UE. Propozycje dotyczą szerokiego zakresu dziedzin współpracy dwustronnej i wielostronnej, w tym bezpieczeństwa energetycznego i mobilności obywateli.

Trwała stabilność w naszym sąsiedztwie będzie wymagała trwałych wysiłków podejmowanych przez UE wraz z ONZ, OBWE, USA i Rosją. Nasze stosunki z Rosją pogorszyły się przez konflikt w Gruzji. UE oczekuje, że Rosja spełni swoje zobowiązania w sposób, który spowoduje odzyskanie niezbędnego zaufania. Nasze partnerstwo powinno opierać się na poszanowaniu wspólnych wartości, przede wszystkim praw człowieka, demokracji i praworządności oraz zasad gospodarki rynkowej, a także na wspólnych interesach i celach.

Potrzebujemy trwałych wysiłków, aby zająć się konfliktami w Południowym Kaukazie, Republice Mołdowy oraz między Izraelem a państwami arabskimi. W tym aspekcie, jak i wszędzie indziej, podstawowe znaczenie będzie miała pełna współpraca z USA. W każdym przypadku trwałe porozumienie musi łączyć wszystkich partnerów w regionie. Kraje takie jak: Turcja, Egipt, Jordania, Arabia Saudyjska i Katar odgrywają coraz ważniejszą rolę w regionie, czego nie można powiedzieć o Iranie. Pojawia się szczególna szansa, aby wspólnie działać z Turcją, w tym także w ramach Sojuszu Cywilizacji.

C. Partnerstwa na rzecz skutecznego multilateralizmu

W ESB wezwano Europę, aby przyczyniła się do bardziej skutecznego porządku multilateralnego na całym świecie. Od 2003 roku wzmacniamy nasze partnerstwa, aby osiągnąć ten cel. Kluczowym partnerem dla Europy w tym i w innych obszarach jest USA. Wszędzie tam, gdzie razem działaliśmy, UE i USA były budzącą respekt siłą działającą na rzecz dobra na świecie.

Na szczycie systemu międzynarodowego stoi ONZ. Cokolwiek UE uczyniła w dziedzinie bezpieczeństwa, było powiązane z celami ONZ. UE prowadzi bliskie działania w kluczowych obszarach, w tym w Kosowie, Afganistanie, DRK, Sudanie/Darfurze, Czadzie i Somalii; poprawiła także powiązania instytucjonalne zgodnie z naszą wspólną deklaracją UE-ONZ z 2007 roku. Wspieramy wszystkie szesnaście obecnych operacji ONZ w zakresie utrzymywania pokoju.

UE i NATO prowadzą pomyślną współpracę w terenie na Bałkanach i w Afganistanie, mimo że powiązania formalne nie uległy poprawie. Musimy wzmocnić to strategiczne partnerstwo na rzecz naszych wspólnych interesów bezpieczeństwa, przy lepszej współpracy operacyjnej, prowadzonej z pełnym poszanowaniem niezależności każdej organizacji w podejmowaniu decyzji, i ciągłym rozwijaniu zdolności wojskowych. Od roku 2003 zacieśniliśmy nasze stosunki z OBWE, głównie w Gruzji i Kosowie.

Znacznie rozwinęliśmy nasze stosunki z Chinami. Związki z Kanadą i Japonią są bliskie i trwałe. Rosja pozostaje ważnym partnerem w kwestiach globalnych. Wciąż możemy zacieśnić stosunki z Indiami. Stosunki z innymi partnerami, w tym Brazylią, Republiką Południowej Afryki, a w Europie: Norwegią i Szwajcarią, zyskały na znaczeniu od 2003 roku.

UE coraz ściślej współpracuje z organizacjami regionalnymi, a w szczególności z Unią Afrykańską. Poprzez wspólną strategią Afryka-UE wspieramy zwiększenie afrykańskich zdolności w zakresie zarządzania kryzysowego, w tym regionalne siły gotowości i wczesne reagowanie. Zacieśniliśmy stosunki z naszymi partnerami z Azji Środkowej w ramach strategii przyjętej w 2007 roku, przez wzmocnienie dialogu politycznego oraz działania na rzecz takich kwestii jak: woda, energia, praworządność i bezpieczeństwo. W innych obszarach UE rozwinęła powiązania z ASEAN wokół kwestii regionalnych, takich jak Birma, z SAARC i Ameryką Łacińską. Dzięki swemu doświadczeniu UE odgrywa szczególną rolę w sprzyjaniu integracji regionalnej. Jeżeli inni próbują nas naśladować, odpowiednio do swoich szczególnych uwarunkowań, to my powinniśmy ich wspierać.

System międzynarodowy utworzony pod koniec drugiej wojny światowej poddany jest presjom z wielu stron. Pojawiły się wątpliwości co do kwestii reprezentacji w instytucjach międzynarodowych. Należy poprawić legalność i skuteczność, a także sprawność podejmowania decyzji na forach multilateralnych. Oznacza to zwiększenie liczby stron podejmujących decyzje i pozostawienie większego udziału dla innych. Jeśli mamy do czynienia ze wspólnymi problemami, to najlepiej jest znajdować wspólne rozwiązania.

Kluczowe priorytety to: zmiany klimatyczne i zakończenie rundy dauhańskiej w ramach WTO. UE prowadzi negocjacje dotyczące nowego międzynarodowego porozumienia w sprawie zmian klimatycznych i musi używać wszystkich możliwości nacisku, by osiągnąć ambitny cel w Kopenhadze w 2009 roku. Powinniśmy kontynuować reformy systemu ONZ, rozpoczęte w 2005 roku, i podtrzymywać podstawową rolę Rady Bezpieczeństwa, a także jej najważniejszy obowiązek utrzymania pokoju i bezpieczeństwa na świecie. Międzynarodowy Trybunał Karny nadal powinien zyskiwać na skuteczności, co wpisuje się w szerokie wysiłki UE na rzecz wzmocnienia sprawiedliwości międzynarodowej i praw człowieka. Powinniśmy kształtować MFW i inne instytucje finansowe tak, aby odzwierciedlały nowoczesną rzeczywistość. Należy dokonać transformacji G8. Musimy kontynuować wspólne wysiłki na rzecz osiągnięcia milenijnych celów rozwoju.

Kwestie te wykraczają poza granice i dotyczą zarówno polityki wewnętrznej, jak i zagranicznej. W rzeczywistości wykazują, jak w dwudziestym pierwszym wieku, bardziej niż kiedykolwiek, suwerenność oznacza odpowiedzialność. W poszanowaniu podstawowych praw człowieka UE powinna kontynuować realizację porozumienia osiągniętego na Światowym Szczycie ONZ w 2005 roku, mówiącego o tym, że wspólnie ponosimy odpowiedzialność za ochronę ludności przed ludobójstwem, zbrodniami wojennymi, czystkami etnicznymi i zbrodniami przeciwko ludzkości.

Podstawowe znaczenie ma utrzymywanie wsparcia publicznego dla naszego zaangażowania na świecie. W nowoczesnych demokracjach, w których media i opinia publiczna odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu polityki, poparcie społeczne jest niezbędne dla utrzymania naszego zaangażowania za granicą. Rozmieszczamy policję, ekspertów prawnych i żołnierzy w strefach niestabilnych na całym świecie. Na rządach, parlamentach i instytucjach UE ciąży obowiązek przekazywania informacji na temat tego, jak działania te przyczyniają się do bezpieczeństwa w kraju.

Pięć lat temu ESB stworzyła wizję tego, w jaki sposób UE będzie siłą działającą na rzecz bardziej sprawiedliwego, bezpiecznego i zjednoczonego świata. Przeszliśmy długą drogę zmierzającą do osiągnięcia tego celu. Jednak świat wokół nas szybko się zmienia; zmieniają się również zagrożenia i siły. Aby zbudować bezpieczną Europę w lepszym świecie, musimy w większym stopniu kształtować wydarzenia. I musimy to robić już teraz.
